

ŚW. AUGUSTYN – DUSZPASTERZ

/DOKOŃCZENIE/

III. AUGUSTYŃSKA ŻARLIWOŚĆ PASTERSKA

W badaniach duszpasterskiej działalności Augustyna dostrzegamy przede wszystkim wielką gorliwość. Miał on w zasadzie takie same zajęcia, jak jego koledzy w rozmaitych miastach afrykańskich, wypełnienie jednak wszystkich najdrobniejszych obowiązków sprowadzał do *ardor caritatis*. Był mocno przekonany, że musi iść za przykładem Chrystusa⁹⁴, ponieważ jego misja jest uczestnictwem w posłannictwie Mistrza. Z miłości czerpał natchnienie dla całej swej działalności. Miłość zaś wyklucza poszukiwania własnej korzyści. Szukający własnego pożytku, a nie Jezusa Chrystusa, pobłażają występkom ludu, ażeby zapewnić sobie jego względy, wskutek czego nie są pasterzami⁹⁵, lecz najemnikami⁹⁶. Myśl ta często powraca u Augustyna⁹⁷. Possydiusz chwali swojego Mistrza za to, że nie szukał własnych spraw, lecz tylko Jezusa Chrystusa⁹⁸.

Miłość jest dla Biskupa Hippony pewnym rodzajem czystości duszy, którą kocha Boga jako swego oblubieńca bez szukania siebie samej⁹⁹. Bez miłości nic nie znaczą cuda ani męczeństwo¹⁰⁰. Miłość do Chrystusa sprawia, że pasterz czerpie z niego pokarm, który później rozdziela swej owczarni: "Karmię was tym, czym sam się karmię; rozdzielam pokarm, którym sam się żywię"¹⁰¹.

- 94 Por. Sermo 101, 5, 6, PL 38, 608.
95 Por. Sermo 46, 2, CCL 41, 529-530; 46, 8, CCL 41, 534-535; 46, 19, CCL 41, 545-546.
96 Por. Sermo 137, 5, 5, PL 38, 756-757.
97 Por. Epistula 208, 2 i 4, CSEL 57, 343-344; 202, 6, CSEL 57, 346; 228, 9, CSEL 57, 491-492; In Ioannis Evangelium tractatus 46, 5-6, CCL 36, 400-402; 46, 8, CCL 36, 402-403.
98 Por. Possidius, Vita S. Augustini 21, PL 32, 51.
99 Por. Sermo 137, 9, 10, PL 38, 760.
100 Por. Sermo 138, 2, 2, PL 38, 764.
101 Sermo 339, 4 = Frangipane II, 4, MA I 193, PL 38, 1481.

Całą pracę duszpasterską pojmował Augustyn w świetle mistycznego zjednoczenia Chrystusa z wiernymi, z pasterzami i owczarnią, głową i członkami. Dlatego też mówił o miłości, która łączy biskupa z Chrystusem i Kościołem: biskupi to ci, którzy powodowani miłością troszczą się o Oblubienicę Chrystusa. Ten zaś wymagał od Piotra potrójnego wyznania jako potwierdzenia miłości gotowej do oddania życia:

"Paś owce moje. Tobie powierzam moje owce. Jakie owce? Które odkupiłem krwią swoją. Za nie umarłem. Kochasz mnie? Oddaj życie za nie ... Piotr przelał krew dla ocalenia owiec...¹⁰²"Paś owce moje" znaczy "oddaj swe życie za owce moje"¹⁰³.

Cały długi list 228, który Possydusz umieścił w "Żywocie św. Augustyna", kładzie nacisk na obowiązek, jaki spoczywa na pasterzach: mają nie opuszczać owczarni zagrożonej przez barbarzyńców, choćby nawet miało to być połączone z narażeniem życia. Miłość pobudza cierpliwość pasterza, który nie może być zadowolony ze swego bezpieczeństwa, jeśli jego owczarnia jest w niebezpieczeństwie. Augustyn nieustannie powtarza, że godność biskupa jest ciężarem, twierdząc, że jeśli miłość tego wymaga, należy wziąć ten ciężar na swe barki¹⁰⁴. Ambicją Biskupa Hippo-ny nie jest przewodzenie, ale pomaganie: "non tam praeesse quam prodesse desidero"¹⁰⁵.

W kazaniu wygłoszonym z okazji święceń pewnego biskupa, którego imienia nie znamy, Augustyn kładzie wyraźnie nacisk na pokorę konieczną dla duszpasterza. Wspomina, że kiedy to apostołowie sprzeczekali się między sobą o pierwsze miejsca, Jezus zaprosił do siebie dzieci i jedno z nich stawił im jako przykład pokory. Przypomina także wskazanie św. Pawła /1 Tm 3, 6/, aby neofity nie wybierać na biskupa stwierdzając, iż w Kościele zwraca się uwagę na tego, komu powierza się wyższe stanowisko w tym celu, aby nie wbił się w pychę, narażając się w ten sposób

102 Sermo Casinensis 1, 133, 4, MA I 403-404.

103 In Ioannis Evangelium tractatus 47, 2, CCL 36, 405, PSP 15/2, 11; por. tamże, 123, 5, CCL 36, 678-680.

104 Por. Sermo 339, 2, 2, PL 38, 1480-1481; De Civitate Dei XIX 19, CCL 48, 686-687.

105 Epistula 134, 1, CSEL 44, 85; por. Sermo Guelferb. 32, 3, MA I 564-565.

na wyrok, jaki spotkał szatana. Powinniśmy brać wzór z Chrystusa uczącego pokory; choć jego tron jest w niebie, to jednak pierwszy tron - krzyż stał na ziemi¹⁰⁶.

Biskup ma powód do dumy, ale wie, że chociaż godność wynosi go ponad wiernych, to jednak nie przestaje być ich współpracownikiem /cooperarius/ w winnicy Pańskiej¹⁰⁷, współsługą¹⁰⁸, bo i on jest owcą Boskiego Pasterza i uczniem Boskiego Mistrza¹⁰⁹.

Bogactwo życia uczuciowego, charakteryzujące św. Augustyna, przyczynia się w dużym stopniu do tego, że jego dzieła są zawsze aktualne; ich czytelnik odczuwa żar bezpośredniego kontaktu ludzkiego. Duszpasterskie posługiwanie Biskupa tworzy między nim a wiernymi wzajemną sympatię. Augustyn życzy sobie, aby Pan udzielił mu: "takiej siły ukochania diecezjan, aby mógł także umrzeć za nich albo w rzeczywistości, albo sercem /aut effectu, aut affectu/"¹¹⁰. Ponieważ kocha szczerze i żarliwie, nie ukrywa bólu z powodu niewrażliwości grzeszących i pozostających w grzechu, którzy czują się dzięki temu szczęśliwi¹¹¹. Stwierdza: "Nihil est infelicius felicitate peccantium"¹¹². Skarży się na grzechy swojej owczarni¹¹³, na tych, którzy zgorzeleni przez złych pasterzy, odrywają się od jedności z Chrystusem¹¹⁴ i na pogan uporczywie trwających w swych przesądach¹¹⁵.

Poborcę zaś podatków Romulusa, którego nawrócił i ochrzcił, a który traktował ubogich niesprawiedliwie i okrutnie, zaprosił pewnej soboty do siebie. Romulus obiecał, że spełni życzenie Biskupa, lecz tego nie wykonał. W niedzielę przyszedł do kościoła, modlił się, ale unikał spotkania z Pasterzem. Wówczas Augustyn napisał do niego list, w którym m.in. czytamy:

106 Por. Sermo Guelferb. 32, 1-4, MA I 563-566.

107 Por. Sermo 49, 2, CCL 41, 615.

108 Por. Sermo Guelferb. 9, 4, MA I 470; 18, 2, MA I 500; 32, 1-2, MA I 563-564; Sermo Wilmart 2, 8, MA I 680.

109 Por. Enarrationes in psalmum 126, 3, CCL 40, 1858-1859, PSP 42/1, 27-29; Sermo Casinensis 1, 133, 5 i 13 MA I 404 i 410.

110 Sermo Casinensis 1, 133, 5, MA I 404.

111 Por. tamże, 13, MA I 410.

112 Epistula 138, 14, CSEL 44, 140.

113 Por. Sermo 137, 11, 14-12, 15, PL 38, 762-763, PSP 12, 311-313.

114 Por. Sermo Guelferb. 32, 11, MA I 573.

115 Por. Epistula 232, 3, CSEL 57, 512-514.

"Bóg ci przebaczy. Co innego mam ci powiedzieć? /.../. Ale jeśli nie poprawisz się, On jest sprawiedliwy. Jeśli litujesz się nad sobą samym, miej też litość nade mną. Nie jestem tak bardzo nędzny i niewrażliwy na miłość Chrystusa, iżbym nie czuł w sercu ogromnej rany, kiedy w taki sposób działają ci, których zrodziłem dla Ewangelii./.../. Jeśli wierzysz w to, to dzięki Bogu; jeżeli nie wierzysz, to pocieszają mnie słowa Pana: mówcie: 'pokój temu domowi. Jeśli jest tam syn pokoju, spocznie na nim pokój wasz. Jeśli nie, powróci do was' /Mt 10, 12-13/. Miłosierdzie Boże niech cię broni, Panie i synu umiłowany"¹¹⁶.

Ton zaufania charakteryzujący jego stosunki z wiernymi sprawia, że wyraża rozczarowanie z powodu ich małego udziału w kościele w uroczystość Apostołów, a jednocześnie dziękuje nielicznym obecnym. Jest także radosny, kiedy dostrzega owoce swego pasterskiego posługiwania¹¹⁷. Kończąc pewne kazanie, wygłoszone w czasie świąt paschalnych, mówił:

"Pełnię mój obowiązek, szukam waszej korzyści. Radują mnie wasze dobre uczynki, ale nie wasz grosz. Kto żyje dobrze, czyni mnie bogatym. Wszystkie moje bogactwa polegają na nadziei, że mam was w Chrystusie. Wasze dobre życie jest dla mnie radością, ulgą, pozwala oddychać w czasie niebezpieczeństw i doświadczeń. Zaklinam was, bracia, jeśli nie pamiętacie o sobie, to miejcie litość nade mną"¹¹⁸.

Nie pragnie ani pochwał, ani oklasków¹¹⁹. Powodem cierpienia jest dla niego to wszystko, co sprzeciwia się sprawie Pana, pobudką zaś do radości to, dzięki czemu powiększa się chwała Pana: nadzieją dla biskupa jest Chrystus, a nagrodą - niebo¹²⁰.

116 Epistula 247, 2 i 4, CSEL 57, 587-589.

117 Por. Sermo 82, 12, 15, PL 38, 513-514.

118 Sermo 232, 8, 8, PL 38, 1112; por. Sermo 102, 1, 1, PL 38, 611.

119 Por. Sermo 339, 1, 1, PL 38, 1480: "Laudari autem a bene viventibus /.../. /.../. Nec plene volo, nec plene nolo. Non plene volo, ne in laude humana pericliter: non plene nolo, ne ingrati sint quibus praedico".

120 Por. Sermo Guelferb. 32, 8, MA I 570.

IV. OBOWIĄZKI WIERNYCH

Augustyn głęboko odczuwał jedność pasterza z owczarnią. Różnice w obowiązkach, rzeczywista i nadprzyrodzona władza, jaką został obdarzony, nie oddzielały go od ludu Bożego, który jest także współodpowiedzialny za życie Kościoła. Wierni winni szanować swoich widzialnych pasterzy, gdyż wynika to ze świadomości o ich łączności z duchowymi przywódcami¹²¹. Szacunek ten jednak nie oznacza bałwochwalstwa, nadziei bowiem nie mają pokładać w pasterzu-człowieku, ale w Chrystusie¹²².

Szacunkowi odpowiada szczerza miłość, jaka należy się sługom Bożym, szafarzom łaski Bożej¹²³. Wierni, słuchając pasterza, są pewni, że słuchają samego Chrystusa¹²⁴, a będąc posłuszni pasterzowi i okazując mu zbawienną bojaźń przypominają sobie, że są owczarnią Chrystusa¹²⁵. Trzoda powinna naśladować dobrego pasterza¹²⁶. Jeśli zaś pasterz, źle postępuje, wówczas słucha ona tylko jego dobrych nauk i naśladuje Jezusa Chrystusa. Zbiera winne grona zdrowej nauki na winnym szczepie, którym jest Chrystus, rosnącym nieraz pośród kłujących roślin¹²⁷, gdyż nigdy nie wolno z powodu złych pasterzy odłączać się od jedności Kościoła¹²⁸. Wierni ponadto winni zastępować biskupa w swoim własnym domu, aby członkowie rodziny wytrwali w prawdziwej wierze¹²⁹. W stosunku do dzieci, sług, przyjaciół, sąsiadów, klientów mają kierować się częściej napomnieniem, rzadziej zaś surowością, ażeby nie dopuszczać do nieładu¹³⁰.

121 Por. Sermo 46, 6-7, CCL 41, 533-534.

122 Por. Sermo Guelferb. 32, 8-9, MA I 569-571.

123 Por. Epistula 208, 7, CSEL 57, 346-347; Sermo 137, 5, PL 38, 757, PSP 12, 303.

124 Por. Sermo 46, 24, CCL 41, 551-552; 101, 4, PL 38, 607-608.

125 Por. Sermo 146, 1, PL 38, 796.

126 Por. Epistula 208, 6, CSEL 57, 346.

127 Por. Sermo 137, 13, PL 38, 761-762, PSP 12, 310-311.

128 Por. Sermo Guelferb. 32, 11, MA I 573.

129 Por. Sermo 94, PL 38, 580-581.

130 Por. Sermo 302, 19, PL 38, 1392-1393.

Wierni zgodnie z nauką św. Pawła /1 Kor 9, 7/ mają też obowiązek materialnego wspierania biskupa. Godni pochwały są wszakże ci pasterze, którzy wyrzekają się tego prawa. Nikt jednak nie powinien potępiać tych, którzy z niego korzystają¹³¹. Augustyn nie domaga się niczego tak bardzo, jak pomocy modlitewnej: "Módlcie się za nas: im bowiem jesteśmy na wyższym stanowisku, tym większe jest niebezpieczeństwo dla nas"¹³². Narażony na różne napaści i zasadzki, potrzebuje modlitewnego wsparcia¹³³. Powierza także ludowi bojaźń, jaka go ogarnia na myśl o sądzie Bożym¹³⁴. Biskup potrzebuje modlitwy, aby sam mógł innym służyć słowem Bożym¹³⁵, aby on i jego duchowni wprowadzali w czyn to, co przeczytali w Piśmie św.¹³⁶, aby spotkania z donatystami miały wynik pożądaný dla Kościoła, dla niego i dla następcy, którego wyznaczył¹³⁷. We wzajemnej modlitwie pasterza za owczarnię i owczarni za pasterza odbywa się tryumf miłości. Konieczna jest więc owa wymiana modlitw¹³⁸:

"Jesteśmy waszymi przełożonymi, jesteście Bożą trzodą. Zauważcie dobrze, że nasze niebezpieczeństwa są większe niż wasze. Módlcie się za nas /.../. Modlę się za was, abyśmy żyli spokojnie i zgodnie w pełnej sprawiedliwości i miłości. Módlcie się za nas, gdziekolwiek jesteście, gdziekolwiek jesteśmy, gdyż wszędzie jest ten, do którego należymy"¹³⁹.

Ks. Augustyn Eckmann - Lublin

-
- 131 Por. Sermo 46, 2-7, CCL 41, 529-534.
132 Sermo Guelferb. 32, 8, MA I 569: "orate pro nobis: quanto enim in altiore loco, tanto in maiore periculo sumus".
133 Por. Sermo 46, 14, CCL 41, 541.
134 Por. Sermo 46, 2, CCL 41, 529-530; 137, 15, PL 38, 763, PSP 12, 312-313.
135 Por. Sermo 355, 7, PL 39, 1574, PSP 12, 282.
136 Por. Sermo 356, 2, PL 39, 1575, PSP 12, 283-284.
137 Por. Sermo 358, 1-6, PL 39, 1586-1590; Epistula 213, 7; CSEL 57, 397.
138 Por. Sermo Denis 13, 10, MA I 64; Sermo Guelferb. 28, 8, MA I 543.
139 Epistula 231, 6, CSEL 57, 509-510.

SAINT AUGUSTINE - THE PASTOR
/Summary - continued/

In his pastoral service, the saint bishop was guided by zealous love for the God and the man. The great and miraculous power, he had been gifted with, did not prevent him from being close to the people of God, who are also responsible for the life of the Church. The faithful should respect and love their shapherd and also replace the bishop in their homes. They also have the duty to financially support the bishop. Augustine did not claim much for anything but aid in prayer. The bishop prays for the faithful. The exchange of prayers is necessary. In a mutual prayer of the shepherd for the fold and the fold for the shepherd the triumph of love does take place.